

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. VII. S. Placidus Sublaco Casinum tendit: conditur Casinense
monasterium, et ditatur a Tertullo S. Placidi patre.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
J. B.

A quod ut negare praefracte non ausim, ita nec pertinaciter asserere; cum nihil ea de re occurrat apud Gregorium in Vita S. Benedicti, idque Marcus poeta verbis num. 100 citandis videatur innuere. Quam vero Benedicto num. 11 monachis, quos Sublaci relinquebat, vale dicenti orationem tribuit, non discedentis Benedicti, sed, quid in illo discessu contigerit, divinantis inventum esse, non dubito. Placidum vero Benedicto Casinum abeunti comitem fuisse, verosimile mihi admodum apparet; tum propter singularem, quam de illo Benedictus gessit curam, tum quod, teste Gregorio cap. 8, Florentii invidiam efferit, quod lapsus adhuc tenerioribus discipulis, e quorum numero certe Placidus erat, pertimesceret.

at non cum Mauro,

92 Quod vero ad Maurum attinet, Pseudo-Gordianus discipulos illos, quos in perniciem trahere Florentius molebatur, fuisse Maurum et Placidum, num. 10 et seqq. diserte affirmat, ac propterea num. 12 non modo Placidum, sed et Maurum Benedicto Casinum abeunti comitem facit; utrum recte, nunc inquiri: certum est, Vitam S. Benedicti a Gregorio Magno conscriptam, Actis S. Placidi auctoritate et pondere plurimum praevallere. Atqui lib. II Dialog. cap. 8

B Gregorius Benedictum Sublaco Casinum abuisse sine Mauro ait: sic enim habet: Nam cum praedictus presbyter (Florentius) stans in solarium, Benedictum discessisse, cognosceret et exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipsum, in quo stabat, solarium cecidit, et Benedicti hostem conterens, extinxit. Quod viri Dei discipulus, Maurus nomine, statim venerabili patri Benedicto, qui adhuc a loco eodem vix decem millibus aberat, aestimavit esse nuntiandum dicens: Revertere, quia presbyter, qui te persequatur, extinctus est. Fuisse igitur videtur Maurus ex eorum numero, quos Benedictus Sublaci reliquerat, dum interim ipse Casinum pergeret; ac iter prosequente Benedicto, Sublacum, unde venerat, rediisse.

qui ob Pseudo-Gordiani verba

93 Hinc Mabillonius in Annotatis ad Acta S. Placidi locum hunc erroris arguit: His, inquit, caput octavum Vitae S. Benedicti adversatur, ex quo S. Maurum tum apud Sublacum remansisse intelligitur. Verum tom. I Annalium ad annum 528, num. 4 haud ita affirmative loquitur, cum ait: Maurus iste (qui Florentii mortem S. Benedicto Casinum abeunti nunciavit) an Equitii filius sit, etsi asserit liber de Vita S. Mauri, dubitant quidam e nostris, nec sine fundamento: tum quia Benedictum Sublaco discedentem comitatus est S. Maurus: tum quia Gregorius, nominato semel Mauro Equitii filio, (cap. 3) Maurum simpliciter in consequentibus (capp. 4. 6. 7.) semper vocat: cum hic longo verborum ambitu VIRI DEI DISCIPULUS, MAURUS NOMINE, appelletur. Fundamentum equidem hic aliquod agnosco; non tamen tale, propter quod sententia, quae Maurum una cum Benedicto Sublaco abuisse statuit, contrariae praeferenda videatur: cum enim aiunt, Maurum S. Benedicto Sublaco abeunti comitem fuisse, sibi sumunt, quod evictum dare deberent.

duplicandus non videtur,

94 Nec magis urget ratio, quae e modo petitur, quo Maurum, Florentii mortis nuncium, Gregorius cap. 8 appellavit. Etsi enim idem Pontifex cap. 3 Placidum Tertulli filium dixerit, ac mox eodem capite (verba illius habes num. 81) sine addito Placidum nominarit: tamen cap. 5 non absimili verborum ambitu utitur, ita de Placido scribens: Cum parvulo puerulo, nomine

Placido, cujus supra memoriam feci. Si igitur hic non necessario verborum ambitu usus sit Gregorius in Placido, quid ni et usus forte fuerit in Mauro, etiam omissa hoc, similiter additamento, cujus supra memoriam feci, quod non ubique Gregorius adhibet. Utut dubia videri possint Gregorii verba, mihi equidem apparet verosimilius, Maurum Equitii filium a Gregorio cap. 8 verbis num. 92 supra adductis, designatum fuisse; vel maxime, quod laudatum Gregorii textum ita manifesto intellexerit Zacharias Papa, Graecus Gregorii interpres, qui illum sic Graeco idiomate reddidit: Τοῦτο θεασαμενος ὁ ἀνοήτερο πολλὰς μηχανηθείς Μάυρος etc. Id cum vidisset sepe supra memoratus Maurus etc. Quae verba de solo Mauro, Equitii filio, intelligi possunt. Zacharias certe, qui anno 741 Pontificiam sedem occupare cepit, licet rem sua auctoritate, utpote a saeculo VII, sub cuius initium Gregorius obiit, intervallo satis longo remotus, certam facere nequeat, Pseudo-Gordiano tamen multo antiquior est, et fide dignior. Quod autem Maurum Sublaci Benedictus reliquerit, etsi illius aequae ac Placidi insignem curam procul dubio gesserit, mirum videri non debet: altiores enim Maurus in virtute radices egerat, eoque de causa jam ante, ut Gregorii verbis utar, Magistri adjutor exstiterat.

migrare compellatur sub annum 528.

95 Si annus quaeritur, quo Sublaco Casinum montem una cum Placido Benedictus petiit, quem Gregorius tacuit, Pseudo-Gordianus expresse praedit his verbis num. 11: Haec cum dixisset (Benedictus) anno Dominicae Incarnationis quingentesimo vigesimo nono, temporibus Justiniani (imo Justiniani; Justinus enim hujus decessor imperare desiit anno 527) monocratoris, oratoria cuncta, quae construxerat (Sublaci,) adjunctis in unoquoque duodenis fratribus, sub statutis Praepositis ordinavit, et duobus angelis, tribus corvisse comitantibus ad, Cassinum castrum pergere cepit. Verum hunc Pseudo-Gordianus certum facere nequit; neque aliunde certa suppetunt testimonia, quibus annus ille determinetur. Pro anno quingentesimo vigesimo nono, quingentesimum vigesimum octavum lego ad calcem Chronici Casinensis anno 1603 Parisiis impressi pag. 760. Camillus Peregrinus in Serie Abbatum Casinensium S. Benedicti e Sublaccensis monasterio discessum et ad castrum Casinum accessum alios in annum Christi 527, alios in annum 528, alios tandem in annum 529 referre ait: neque multo propius eundem annum Mabillonius in Annalibus Benedictinis definiit, haec tantummodo scribens ad annum 528, num. 7: Hic sancti patris (Benedicti) in Casinum montem adventus statuitur jam inde a multis saeculis anno vicesimo-octavo, vel insequenti supra quingentesimum, ut adeo haec ex parte certi erroris Pseudo-Gordianus argui nequeat.

§ VII. S. Placidus Sublaco Casinum tendit: conditur Casinense monasterium, et ditatur a Tertullo S. Placidi patre.

Gregorius Magnus, licet S. Benedicti e sublaco discessum, hujus occasionem, ac ad montem Casinum accessum lib. II Dialog. cap. 8 memoret, nihil tamen de is refert, quae in illo itinere contige-

S. Benedictus, Placidus, et Maurus secundum Acta

AUCTORE
J. B.

tigerunt : æque altum de his in Actis, Stephano Aniciensi adscriptis et ab Octavio Cojetano editis, silentium est. Oberiora hic sunt, ut passim alibi, Acta a Mabillonio edita. Hæc itaque audiamus : post verba num. præcedenti relata ita proseguuntur : Cumque juxta civitatem Alaternam (lege, inquit Mabillonius, Alaterinam) devenisset, (cum SS. Mauro et Placido S. Benedictus) in monasterio S. martyris Christi Sebastiani susceptus est, nimirum a S. Servando diacono, ut proxime sequitur. Est autem Alatrum, quod et Aletrium, veteris Latii civitas in Hernicis sita, et summi Pontificis hodie subjecta dominio. Alatrinorum præsulum seriem, quorum agmen ducit Paschasius, qui una cum Vigilio Papa Constantinopolim adit et Theodori Casarensis episcopi condemnationi subscripsit, Ughellus exhibet tom. I Italix Sacra: auctæ col. 288 et seqq. Quinto Verulis lapide, Casino vero trigesimo distat. Porro existisse S. Benedicti tempore in Campania (intellige Romana, quæ, ut Baudrandus scribit, complectitur majorem partem antiqui Latii, in quo erant, præter ceteros populos, Hernici) monasterium, cui Servandus diaconus præerat, Gregorius sæpe citatus docet lib. II Dialog. cap. 35 his verbis : Alio quoque tempore Servandus diaconus atque abbas ejus monasterii, quod in Campaniæ partibus a Liberio quondam patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more convenerat.

Sublaco Alatrum profecti hospitatur apud Servandum :

97 Quæ vero deinde narrat Gregorius de Benedicto apud eundem Servandum hospitante, luculente ostendunt, non exiguum inter S. Benedictum et Servandum amicitiam intercessisse, quæ forte Pseudo-Gordiano, Gregorii vestigia hic passim legenti, occasionem præbuere asserendi, S. Benedicto, dum Sublaco Casinum properaret, una cum Sociis suis Servandum hospitii jura porrexisset. Hunc S. Benedicti hospitem Sancti titulo Acta Mabilloniana insigniunt; at alibi hoc titulo ornatum non inveni. Liberius, canobii S. Sebastiani conditor, idem est Baronio in Annalibus ad annum 526, qui Liberius patricius, prætorio Galliarum sub Athalarico præfectus. Favent Baronianæ opinioni temporum notæ, et præclara, quibus a scriptoribus æqualibus Liberius ornatur, elogia. Inter alios Ennodius, Ticinensis episcopus, multis sese illi nominibus obstructum scribit lib. IX, Epist. 23, qua in ejus laudes late excurrit. Virum beneficium fuisse, ex ejus Epitaphio, quod Arimini a filiis illi positum fuit, ac integrum habes ex Sirmundo hoc tom, pag. 63, liquet, in quo inter ceteras ejus laudes, viri beneficentia commendatur hoc versu :

Veruli inchoatam a S. Benedicto S. Erasmi monasterium,

Cunctis mente pater, toto venerabilis ævo.
98 Alatro S. Benedictum Acta Mabilloniana Verulum aiunt esse progressum, alteram Latii in Hernicis civitatem episcopalem, Pontifici Romano subjectam. Quid vero illic actum sit, ita exponunt : Inde quoque vir Dei recedens, et sancto Servando diacono valefaciens, cum discipulis suis Placido atque Mauro juxta civitatem Herculanam (lege Verulanam) devenit in locum scilicet, qui AUREOLA ab accolis appellabatur; in quo dum pervenisset, agnovit per Spiritum Sanctum, congregationem religiosorum virorum ibidem esse futuram, fundamentaque ipse pro ecclesia construenda manibus suis faciens præcepit discipulis suis, Placido atque Mauro, quatenus eandem ecclesiam in honore sancti martyris Christi Erasmi a se fundatam ad finem perducerent, sicque Cassinum venirent, quod et fecerunt.

S. Erasmus martyr, de quo hic sermo est, Formiis in Campania annuntiatur, illiusque Acta ad diem 2 Junii illustravit Henschenius pag 211 et seqq. : ubi Commentarii prævii num. 5 ex his ipsis Actis, S. Benedictum Erasmo martyri addictum fuisse videri, relatis Actorum verbis mox citatis observavit.

99 Mabillonius in Annalibus rem hanc silentio præterit; an quod fidem his Actis non habuerit? An quod Maurum, Sublaci forte a S. Benedicto relictum, huic operi manum non admovisse crediderit, atque ex illa additione, si non certo falsa, certe dubia, cetera quoque nihilo certiora, et proinde Annalibus non inserenda putarit? Sed neque mihi hæc certa esse possunt ob dubiam horum Actorum fidem, nisi luculentioribus testimoniis aliunde probentur. Nihil interim ea de re apud Gregorium, nihil in Vita S. Mauri, nihil apud Stephanum Aniciensem invenias. Ut sit, equidem illic aliquando existisse monasterium, ex Ughello scribit Augustinus Lubin in Notitia brevi abbatiarum Italiae, cujus in hunc modum meminit : Abbatia tit. S. Erasmi, cujus ecclesiam incepit S. Benedictus monachorum in Occidente patriarcha, perfecit S. Placidus, ejus discipulus, in dicec. sive agro Verulano, seu potius apud Verulum tribus pass. millibus ab Alatro dissita; nunc parochialis est ecclesia, cui inserviunt canonici sub superiore, abbate nuncupato, et propter abbatiae secularizationem vocatur abbas secularis ab Ughello tom. I, pag. 334*, quod assignat an. 1574. Est in Latio, sive in Campagna di Roma. Ad Actorum seriem revertor.

100 Dum Maurus et Placidus operi sibi imposito incumbunt, S. Benedictus iter suum Casinum versus promovet; et, discipulis absentibus, angeli duo sub juvenum specie iter agentem comitantur, et qua eundum sit, comonstrant. Ne vero quisquam id, æque ac cetera, quæ solius Pseudo-Gordiani auctoritate nituntur, falsi suspectum habeat, lubet id testimonio luculentiori confirmare, nempe Marci, S. Benedicti discipuli, qui in carmine de eodem Sancto apud Mabillonium tom. I Actorum Benedictinorum pag. 29 ita canit :

Ad quam (arcem Casinensem) tu ex alio monitus cum monte * venires,

Per deserta tibi dux, via Christus erat.

Namque duos juvenes bivium perduxit ad omne,

Qui te firmarent, quod sequereris iter.

Ex eodem fonte haustum videtur, quod Acta subdunt : In eodem vero loco sanctus quidam vir, nomine Martinus, tunc habitaculum habebat, cui divinitus ita dictum est :

His tu parce locis, alter amicus adest.

Sic enim rursus Marcus, sed suppresso Martini nomine :

Hic * quoque viventi justo prædixerat uni :

His tu parce locis, alter amicus adest.

Addunt porro Acta, Martinum in montem Marsicum seu Massicum, in Campania Italiae situm prope Calenum, Italix Carinola, abuisse; unde liquet, hunc eum esse, tum quem Gregorius lib. III Dialogorum cap. 16 in monte Marsico solitariam vitam duxisse, ac S. Benedicto notum fuisse, scribit; tum quem Martyrologium Romanum memorat ad diem xxiv Octobris, licet immutato nonnihil nomine, his verbis : In Campania S. Marci solitarii, cujus præclara opera S. Gregorius scripsit.

101 Haud multum temporis, spectatis Actorum

perficiendis illius discipulis.

E

* nuncupato

* col. 294 edit. novæ.

ipse in montem Marsicum tendit.

* Sublaco

F

* Christus

hec diu post-
issem adju-
vantibus,
Casini mona-
sterium con-
dit, ubi

rum verbis, perficienda S. Erasmi ecclesie Placi-
dus et Maurus (si quidem hic ea in re partem
habuit) impendisse videntur: nam diebus multis,
ut Verulis Casinum, quod Sublaco quinquaginta
circiter passuum millibus distitum est, S. Benedi-
ctus perveniret, haud opus fuit. Hac cum adve-
nisset, ut Acta referunt, dies quadraginta orationi
dedit; quibus elapsis, conterendo Apollinis idolo,
aris subvertendis, succedendis lucis, et condendo
Casinensi cenobio, discipulorum suorum Placidi
et Mauri opera adjuvit, incubuit. Ut proinde
illa S. Erasmi ecclesia prinitus operis non magni
fuisse videatur. Scribit tamen in margine Mabillonius:
Maurus et Placidus S. Erasmi monasterium
construunt, ut non modo S. Erasmi eccle-
siam, quod Acta habent, sed et monasterium
condidisse Mabillonius videatur adstruere; cum
tamen id Acta non adstruant, imo tantum dicant,
agnovisse S. Benedictum per Spiritum Sanctum
congregationem religiosorum virorum ibidem
esse Tuturam; subsecuturibus nempe, ut apparet, tem-
poribus. Neque scio, an tantillum temporis con-
dendae ecclesiae simul et monasterio suffecerit, nisi
forte monasterii nomine cellas aliquot quis velit
intelligi. Vereor etiam aliunde, ne plusculum hic,
quam par est, Placido tribuant Acta: nam ex
horum calculo anno 522 septimum vel octavum
aetatis suae annum agebat Placidus, atque adeo
decimum circiter et quintum anno 529 quosecun-
dam ea Acta Sublaco S. Benedictus recessit; quae
quidem aetas tantis rebus curandis et exsequendis
non satis videtur idonea.

idololatriam
evertit, quae
ad id usque
tempus

102 Verum, fortassis nonnemo inquiet, quae-
nam ista de Apollinis templo, idolo, aris et lucis
narratio est? Nondumne post jam dudum illatam
Italiae Evangelii lucem illic erant gentilium su-
perstitionum tenebrae dissipatae, ut publica etiam
idolorum templa reliqua forent, quae Benedictus
everteret? At qui Casinum ipsum jam pridem Christi
fidem profitebatur, cuius alter episcopus, Capra-
rius nomine, concilio Romano Sub Hilario; alter
vero, cui Severo nomine, concilio item Romano sub
Felice, senescente saeculo v, subscriptus legitur. Sic
tamen se res habet: id enim Actorum concinnator
non sine teste asseruit; sed e Gregorio Magno de-
prompsit, qui lib. II Dialog. cap. 8 haec habet: Ubi
(in castro Casino) vetustissimum fanum fuit, in
quo ex antiquorum more gentilium a stulto
rusticorum populo Apollo colebatur. Et paulo
post de Benedicto sic loquitur: Illuc itaque vir
Dei perveniens, contrivit idolum, subvertit
aram, succendit (alios succendit) lucos, atque in
ipso templo Apollinis oraculum (oratorium) beati
Martini, ubi vero ara ejusdem Apollinis fuit,
oraculum S. Johannis construxit et commoran-
tem circumquaque multitudinem praedicatione
continua ad fidem vocabat. Nec sine fructu: ait
enim idem Gregorius cap. 19: Non longe autem
a monasterio vicus erat, in quo non minima
multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum
cultu Benedicti fuerat exhortatione conversa.

ibi nunquam
penitus ex-
stirpata fuisse
videtur;

103 Abbas Casinensis Angelus de Nuce in cap.
8 Vitae S. Benedicti Annotatione 23 suspicatur,
ex Gothorum superstitione idolorum cultum postli-
minio Casinum fuisse inductum: verius tamen
apparet, praeae gentilitatis reliquias Casini S. Be-
nedicti aetate fuisse superstites: cum enim in Italia
pedem Gothi fecerunt, non idololatras, sed Arianas
haereseos sectatores erant, ad quam Valente, Arianarum
partium imperatore, Gothorum gentem
fuisse traductam, Jornandes scribit cap. 23 de

Rebus Geticis; quamque haec deinde in Gallias,
Hispaniam et Italiam una cum victricibus armis
intulit. Arianismo certe jam inde a saeculo v initio
Gothorum plurimos nomen dedisse necesse est,
quo Alarici, Gothorum regis, exercitus sacro Pa-
schatis die, licet ob diei venerationem invitus,
pugnam tamen inire coactus est prope Pollentiam,
teste Orosio lib. VII, cap. 37. Superfuisse autem in
Italia hinc inde usque ad saeculum VI paganismi re-
liquias minus illi mirum videbitur, cui in mentem
venerit, quae de paganorum vel in urbe Romanasub
imperatore Honorio saeculo v initio existentium
multitudine paulo ante citatus Orosius scripta pos-
teris reliquit: Hoc igitur (Radagaio) Romanis
arcibus imminente, fit omnium paganorum in
Urbe concursus. Hostem esse cum utique virium
copia, tum maxime praesidio deorum potentem:
Urbe autem ideo destitutam et mature peritu-
ram, quia deos et sacra perdidit. Magnis que-
relis ubique agitur, et continuo de repetendis
sacris celebrandisque tractatur. Postrema quidem
Orosii verba indicant, idolorum cultum paganis-
tum Romae fuisse ereptum; at quod ea tempestate
non fiebat Romae, facitari alibi non modo tum
potuit; sed etiam multo serius, turbatis continuo
rebus Italiae, vel Arianis Gothorum regibus rem
Christianam non admodum curantibus.

ACTORE
J. B.

104 Pauca modo inserere hic lubet, quae ad
insignis Casinensis monasterii, in quo annos ali-
quot S. Placidus sub ipsius Benedicti magisterio ac
disciplina exegit, notitiam spectant. Casinus mons
in extremis Samnii finibus, Latia Campaniaeque
confinis, gemino vertice surgit, quorum editiori
Cairus vocabulum est; alteri Casinum, in quo Ca-
sinense monasterium, unde et hoc nomen trahit.
Inde ad oppidum S. Germani ad radices montis
situm sinuoso tramite per tria fere millia de-
scenditur. In hujus latere ad Orientem Aestivum
veteris Casini oppidi rudera non pauca, eaque ma-
gnifica conspiciuntur: ut Cluverius, cum antiquum
Casini oppidum eodem loco, quo conditum est Casi-
nense monasterium, fuisse scribit, a vero abisse
noscat; perinde ut illi, qui Cluverium hac in re
secuti fuerunt. Veteris autem Casini incolae ma-
gnam partem in oppidum S. Germani deducti sunt,
cum illud condidit Bertharius abbas, qui ab anno
836 usque ad annum 883 Casinense monasterium
moderatus est. Subjectam monti planitiem Rapidus
fluvius interluit et saecundat. Plura vide apud
Angelum de Nuce in Annotatis ad cap. 8 Vitae
S. Benedicti, Erasmus Gattulam in Historia
abbatiae Casinensis, et Mabillonius in Itinere
Italico pag. 119 et seqq., tom. I Annal. ad annum
528, num. 5, et tom. II, ad annum 720, ubi
monasterii Casinensis prospectum exhibet.

frustra mo-
nasterii, cujus

F

105 Hoc monasterium ceterorum omnium Be-
nedictini Ordinis caput Acta Mabilloniana num.
13 appellant, tum quod in illo S. Benedicti exu-
viae fuerint depositae, tum quod ibidem Regulam
suam sanctus patriarcha conscripserit. Eadem le-
guntur in Vita S. Mauri his verbis: Cum discipulis
suis Placido et Mauro Casinense fundavit mona-
sterium, illudque sua corporali requie, Regulae-
que descriptione caput omnium monasteriorum
constituit. Scripserime Regulam suam S. Benedi-
ctus Sublaci, an Casini, non omnino extra contro-
versiam est. Mabillonius in Annalibus ad annum
520, num. 2 Sublaci conceptam et adumbratam,
postmodum in Casino monte absolutam scribit.
Quaestionem ipsam Angelus de Nuce in Excursu
historico, Annotatis suis in cap. 29 lib. III Chronici
Casini

AUCTORE
J. B.

edificacioni
moras obji-
ciente

invidia de-
monis:

Casinensis subnexo, late discussit, ac pro Casinensi cenobio pro viribus pugnat; quem, si lubet, consule; neque enim huic rei pluribus nos immorari necesse est, cum ad S. Placidi gesta non pertineat, neque hinc Actis Mabillonianis, ut ut sese res habeat, detrimentum aut pondus ullum accedat. Itaque ad Pseudo-Gordianum redeo.

406 Pergit porro ille Gregorium describere, cum ait, S. Benedictum in monte Casino binas ecclesias, alteram quidem S. Martino, eo loci, ubi fuerit Apollinis templum; alterum vero S. Joanni, ubi Apollinis ara fuerat, excitasse; vicinam gentiliū multitudinem ad Christiana sacra convertisse ac dæmonem corporea specie sibi conspicuum habuisse, indignantem scilicet, destrui impia fana arasque; nova autem templa divino Numini excitari: cujus quidem dæmonis voces Placidus et Maurus audirent, formam vera conspicerent minime. Hæc, inquam, omnia e Gregorio Pseudo-Gordianus; eadem enim apud Gregorium lib. II Dialog. cap. 8 leguntur: excipe tamen, Placidi et Mauri nomina non expressisse Gregorium, expressisse vero Pseudo-Gordianum, saltem interpolatum; ea verosimiliter de causa, quod Placidum et Maurum, velut præcipuos S. Benedicti discipulos, comitesque pene individuos habuerit. Ceterum non eodem loco constitisse templum Apollinis, ejusque aram, tum ex Actis S. Placidi, tum ex Gregorio colligitur: Ara enim erat, notante Angelo de Nuce in cap. 8 Vitæ S. Benedicti, extra templum ob sacrificia, quæ sub die fiebant, non tamen longe a templo. Utriusque situm hoc modo describit: Apollinis ara erat in ipso apice montis, ubi dein oraculum sancti Johannis, et nunc sanctuarium basilicæ Casinatis. Infra aram ad Occasum erat fanum, cui successit oraculum beati Martini. S. Joannis oratorium hodieque superesse, sed in S. Benedicti nomen transisse; S. Martini vero ædiculam in Aquilonari Majoris ecclesiæ latere modo constitutam esse, pariter ex eodem auctore discimus et e Mabillonio ad annum 528, num. 6.

407 Invidus dæmon, de quo num. superiore, S. Benedicto, dum Casinense monasterium conderet, non modo spectandum se præbuit, verum etiam discipulis, ut Acta Mabilloniana num. 14 et seq. memorant, opus promoventibus moras, quas poterat, injiciebat: modo savor sic insidebat, ut loco moveri non posset, modo discipulorum oculis illidebat, modo, quod illi edificarant, destruebat, ut puerum etiam eversi parietis mole contriverit. Eadem Gregorius narrat cap. 9 et duobus seqq.; verum ubi hic S. Benedicti discipulos generatim, Acta laudata Placidum et Maurum continuo memorant; cur autem id facere videantur, dictum est num. superiore, unde id quidem probabiliter videri potest; at minime certum et indubitatum. Pueri parietis ruina oppressi nomen pariter Gregorius silentio pressit; auctori nostro Severus dictus est; quod Petri Casinensis diaconi additamentis Angelus in cap. XI Vitæ S. Benedicti adscribit. Etenim, ut ait inter Casinenses codices Petro antiquiores, qui signatur 85, hanc habet capituli XI epigraphen: De Severo Dei parvulo: quam vitiosam esse facile est animadvertere, ac legendum, De servo Dei parvulo, ut omnes alii codices habent, inquit Angelus. Vitiosum ergo hic Petrus codicem secutus fuerit, si id illius additamentum est: Qui alioquin (citati auctoris verba sunt) præcipitem se in judicando non raro prodit. Unde Petri auctoritatem in iis, quæ de suo addidisse non raro creditur, æstimabis.

408 Ad locum devenimus, ubi Actorum Mabillonianorum auctor inscitiam suam vel fingendi licentiam manifesto prodit. Sic autem fere habet num. 46: Casinatis fundi dominus Tertullus erat, S. Placidi pater. Audit hic Romæ, conditum illic esse a S. Benedicto monasterium, in eoque versari filium Placidum. Casinum igitur adeundi, videntur Placidi Tertullum cupido incessit: missis ultro citroque nunciis, conventui dies dicitur. Adolat statuto tempore Casinum Tertullus patricius, comitantibus Romanorum nobilissimis, puta, Boetio, Symmacho, Vitaliano, Gordiano, Equitio. Boetium et Symmachum Theodorici Gothorum regis jussu jam ante annum 529 necatos fuisse atibi diximus. Qui igitur feri potuit, ut anno 529, quo Sublaco S. Benedictus recessisse legitur num. XI, aut serius Tertullo Casinum adeunti comites fuerint? Cautior Stephanus Anciensis fuit, qui non modo de his Tertulli comitibus mentionem nullam facit; sed ne quidam Tertullum Casinum venisse scribit. Equitius, de quo hic S. Mauri pater fuit, cujus liberalitatem ac munificentiam Casinense cenobium æque expectum dicitur ac Tertulli, locus ergo erat idoneus scriptori Vitæ S. Mauri, aliquid saltem ea de re litteris consignandi, de qua tamen tibi nec apicem invenies. Hausta sunt hæc verosimiliter ex fictitiis istis monumentis, de quibus abunde actum est § IV, ut iis longius hic immorari non debeamus.

409 Ceterum beneficus admodum Casinensibus Tertullus fuisse fertur, ut num. 47 et 49 in Actis Mabillonianis videre est. Vero nemo prudens in animum facile sibi indiget, Tertullum, ut fortunæ opibus affluentem, fuisse opulentum adeo, ut tot, quot ibidem numerantur, non modo villas, sed civitates etiam, portus et insulas S. Benedicto concesserit possidendas. Beneficem tamen Casinensibus fuisse inficari nolim: villas enim seu curtes octodecim in Sicilia sitas Tertullum S. Benedicto donasse, Leo Marsicanus discrete affirmat lib. I, cap. 4 et Casinenses monachi etiam hodie illi, testandi grati animi sui causa, annua justa persolvunt; quam in rem Angelum de Nuce ita commentantem audi: Tanta vero Tertullus erga sacrum Casinense cenobium pietate flagravit, ut moriens sepeliri apud nos voluerit ante tricladium, quo monumento ingredienti egredientesque cenobitæ munificentissimi benefactoris piissimos manes gratæ recordatione, requeque præcata, prosequerentur. In Necrologio seu Emortuali Casinensi codice scripto 47. « Decimo » septimo Kal. Augusti (factæ donationis die) » Tertullus Romanorum patricii benefactoris » nostri » (solecismum non moror), quo die Casinates ex antiquo ritu, et propria ducti pietate, et Zachariæ Pontificis sanctione (de qua mox infra) ferali machina frequentissimis cereis illustrata, solemnibusque officis, et Sacrificiis, quotannis etiamnum benemeritissimo principi parentant.

410 Fertur vero Tertullus S. Benedicto concessisse montem Casinum, ades suas, Romæ in monte Cælio sitas, et dein mutatas in monasterium S. Erasmi, e quo sub annum 672 Adeodatus ad universæ Ecclesiæ regimen evectus est, ut apud Blanchinum Anastasius scribit; denique possessiones plurimas sive in Italia, sive in Sicilia, quas num. 47 et 49 late, licet vitiose satis, descriptas habes. Casinense cenobium in solo Tertulli patricii fundatum fuisse, his ipsis verbis legitur in Apostolica Jussione Zachariæ Papæ, quæ est de celebranda quotannis Commemoratione Tertulli, et Placidi

id dein Ter-
tullus, S.
Placidi pater.
de quo hic
Acta

fabulosa non-
nulla tra-
dunt,

F

liberaliter
ditat, cum
sua
villam

A *Placidi quidem per Missas, die XIV Julii, post Chronicum Casinense editionis Parisiensis pag. 792 excusa. At sequitur ibidem Privilegium aliquod sub ejusdem Pontificis nomine, quod Baroni ad annum 748 suspectum habuit, tum ob proximitatem suam, tum quod Indictionem 1, quæ cum anno Zachariæ septimo concurrebat, confundat cum anno Zachariæ primo: adeoque vereor, ut priori magis tuto fidei possit, quam posteriori, prout ibidem exstat; præterquam quod et Zachariæ Jussio contineat, propter quod fictitia interpolata videatur, in his verbis situm: Nec non Tertullo patricio plenariam ac solemnem Commemorationem unoquoque anno persolvant (Casinenses monachi) die xiiii Julii mensis; quibus de S. Placido hæc subduntur: Et beatissimo Placido similiter eadem die Commemorationem Missarum celebrent. Nec enim Zacharias illo mensium dies numerandi modo usus fuisse videtur. Si consulas Zachariæ litteras non paucas vel apud Baronium ab anno 743 usque ad annum 752, vel apud Labbeum tom. VI Conciliorum a col. 1494, nullus in illis mensis alicujus dies occurret, quin illum vel per Kalendas, vel per Nonas Zacharias explicarit, sive in litterarum subscriptione, ut passim in illis fit, sive in earum decursu, ut apud Labbeum col. 1500 videre est. Hinc § 2, in quo de antiquo S. Placidi cultu egi, de hac Zachariæ Jussione seu sanctione mentionem nullam feci. Ceterum Stephanus Aniciensis donationes illas omnes præterit, præter unicam, nempe Siculam, cujus, ut dixi, meminit Leo Marsicanus.*

§ VIII. S. Placidus in Siciliam abiens, pluribus miraculis claret.

S. Benedictus Placidum in Siciliam mittit.

C *oncessis a Tertullo in Sicilia bonis Benedictinæ familiæ diu quiete frui non licuit, si Actorum Mabillonianorum calculo standum est: viz enim sex septemve a donatione facta anni effluerant, quin illa senserint rapacium hominum violentas manus. Anno 536, ut ex num. 21 habemus (annum Stephanus Aniciensis non exprimit) versanti in Casinensi cœnobio una cum Placido S. Benedicto nunciatum fuit, vastari Congregationis apud Siculos bona, fructum nullum percipi inde amplius posse, nec porro penes illorum procuratores esse sarta illa lectaque servare. Obviandum malo credidit S. Benedictus, nec efficacius huic retundendo adhiberi posse remedium, quam si eo S. Placidum mitteret, qui paterna nuper bona sua auctoritate tueretur. Verba, quibus abeuntem Discipulum sanctus pater allocutus est, sic Acta Mabilloniana pene referunt num. 20, quasi illa Actorum scriptor suis ipse auribus percepisset: ita tamen de Gordiano loquitur, ut ab illo alium se prodatur. Itaque S. Benedicto verba tribuit, non quæ re vera protulisse is scitur; sed qualia dixisse, quoad vim sententiamque, suspicatus est. Idem judicium esto de iis, quæ S. Placidum elocutum esse, cum prodigia ederet, in consequentibus non raro tradit, quod semel monuisse, sufficiat. Itineris socii Placido dati sunt Gordianus et Donatus, quorum ille Romanus erat, litteris Græcis eruditus in primis, et Benedictinæ familiæ haud ita pridem adscriptus; cui hanc Sancti Vitæ verus illius auctor affinxit, ut fidem sibi auctoritatemque adscisceret, quam alioquin minus*

Tomus Octobris III.

nime erat reperturus, et ne sic quidem meritis est: alter vero, S. Placidi in martyrio socius, licet aliquanto prius pro fide occisus. Porro itineri se cum sociis Gordiano et Donato S. Placidus dedit eodem anno, nempe 536, tertio decimo Kalendas Junii seu die xx Maii, ex num. 21. Sed hæc, ut paulo post patebit, cum consequentibus non coherent.

E *119* *Eo igitur die Casino mane digressus S. Placidus vesperi Capuam attigit: Campaniæ Felicis civitas est, ætate S. Placidi inter Vulturum et Liternum fluvios sita; sed a sæculo ix ad eum locum, ubi olim pons veteris Casilini erat, translata. In Tabula chorographica Campaniæ Felicis apud Camillum Peregrinum tom. IX Thesauri Historiarum Italiæ parte II, Casino per Teianum Sidicinum, Cales et Casilinum via Latina, quam verosimiliter tenuit S. Placidus, Capuam ducit. Præerat urbi Capuanæ S. Germanus episcopus, ad diem xxx Octobris Sanctorum Fastis inscriptus; defunctus vero sub annum 544, ut scribit Ughellus. Is S. Placidum cum Sociis benigne excepit pro amicitia, quam S. Benedicto habebat, qui defuncti hujus episcopi animam in cælum ferri vidit, teste Gregorio Magno lib. II Dialog. cap. 33. Ceterum hoc loco S. Placidus prodigiorum initium fecisse videtur, ubi capitis dolore laborantem sanasse, nec non cæco visum restituisse fertur coram loci episcopo: nec enim ante miracula patrasse, quod sciam, legitur uspiam. Difficile sane credam, S. Placidum, quod Acta Mabilloniana num. 21 aiunt, jam tunc per totum orbem Romanum miraculorum fama radiasse.*

F *113* *Capua S. Placidus Calatiam ivit: ita legitur in Actis, a Mabillonio editis, et hic recitandis infra num. 24. Sed Galatiam habet Stephanus Aniciensis. Cluverii Tabula geographica, quæ de Samnio et Campania est, tom. II Antiquæ Italiæ pag. 1087 præfixa, Calatiam ad sinistram Vulturni (ab ostio ad mare Tyrrhenum adverso flumine versus ortum ejus procedendo) ripam exhibet, hodie Cajazzo Italis dictam. At inter tabulas Ortelianas Ptolemæi Geographiæ subnexas, quæ de Italia Antiqua est, et a Cluverio pariter concinnata, Calatiæ ad oppositum Vulturni ripam situm exhibet supra Capuam. Similiter et Tabula Peutingeriana Segmento quarto. Camillus Peregrinus in Tabula Campaniæ Felicis Dissertationi I de Campaniis veterum præfixa Calatiam a sinistra Vulturni ripa, a dextera vero Galatiam collocat Capuam inter et Caudium. Dubium igitur est primo, diversæne urbes fuerint Calatia (Cajazzo) et Galatia; dein, si diversæ fuerint, hæcne, an illa S. Placidus iter habuerit. Quod ad primum attinet, præter Calatiam, cui hodie Cajazzo nomen est, altera etiam ad oppositam Vulturni ripam civitas Caudium inter et Capuam videtur olim sita fuisse, cui Calatiæ pariter, seu Galatiæ nomen fuerit, eaque episcopali sede aliquando insignis. Nam, ut Peutingerianum Itinerarium præteream, apud Ughellum tom. VI Italiæ Sacræ auctæ col. 442 et seq. Gerberti Capuani archiepiscopi diploma exstat sub annum 978 ad Cajaciensem ecclesiam datum, cujus initium est: Probabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis: fratrem jam et coepiscopum nostrum Stephanum vobis ordinavimus sacerdotem. Si tum Stephanus Cajaciensis seu Calatinus præsul ordinatus erat, aliam profecto sedem tenuisse operet, qui eidem diplomati in hunc modum subscripsit: Ego Aldericus Calactinæ ecclesiæ episcopus consensi et subscripsi.*

auctore J. B.

qui primo Capuam,

E

inde Calatiam,

F